

Sociální psychologie

Sociální skupiny

Mgr. Jan Krása, Ph.D., Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, MUNI

Dotaz na minulou přednášku

Jaké jsou 3 funkce emocí?

Evoluce sociálních skupin

Evoluce sociálních skupin

- Vyjděme z poznatků etologie (Veselovský, 2008) a biologie.
- Od těch nejprimitivnějších živočichů se krom genetické paměti postupně rozvíjejí i tzv. **vrozené vzorce chování**, které jsou na genetický vývoj přímo vázány, ačkoli volněji než tělesné znaky. Každý orgán na našem těle musí mít odpovídající vzorec chování, který funkci orgánu realizuje: K čemu by byly pavoukovi snovací žlázy, když by neexistoval patřičný vzorec chování, který s jejich pomocí teprve utvoří síť? K čemu žláza na tvorbu vosku, kdyby z vosku nestavěly včely plástve? K čemu dokonalé oči, kdyby nás nechránily před nebezpečím? Atd.).
- Vzorce chování se vyvíjejí od nejprimitivnějšího odlišení aktivity: od útlumu/aktivity celého těla ovládaného světlem, od pohlcovacích, útěkových a pářících pohybů, k již značně obecné schopnosti orientace v krajině (téměř všichni pohybliví živočichové si vytvářejí nějakou mentální mapu okolí).

Evoluce sociálních skupin

- Lidský repertoár vzorců chování (dále jen VCH) je zcela enormní ve srovnání s ostatními živočichy: dennodenně nám před očima vznikají nové a novější VCH: (honění káči, cyklistika, počítačové hry, spinner ad.)
- Díky rozrůznění vzorců chování se rozvíjí mj. i repertoár sociálního chování. Vzpomeňme na důraz, který se klade v historii kultury na *dělbů* práce!

Evoluce sociálních skupin

- Lidské kultury umožňují existenci nespočtu sociálních rolí založených na osvojení si specifických vzorců chování: akrobat, krotitel tygrů, mistr v cyklistice, mistr v boxu, mistři v curlingu, mistr sumo atd., mediální hvězdy, čističi bot atd.
- Mladý člověk dneška proto před sebou nemá nijak lehkou volbu v určení si životní dráhy a tedy i budoucí sociální role a tedy i svého smyslu života ve společnosti. Minulé generace neměly příliš velkou možnost volby (srov. nevolnictví, poddanství, rodinná tradice atp.). Před naší generací stojí celá hlubina lidských možností.
- (Učitel na ZŠ by měl u svých žáků umět poznat jejich silné stránky a také slabé stránky, aby jim mohl později pomoci v určení směru dalšího života.)

Evoluce sociálních skupin

- Sociální role se nediferencují jen u člověka, či jen u obratlovců (hlavně u savců), ale i u bezobratlých (hlavně u blanokřídlých). Tyto sociální role se u všech živočichů vyvíjejí v rámci kompetice (soutěže) s ostatními možnostmi adaptace na prostředí.
- Někteří tvorové se nijak zásadně nevyvíjejí po celé stovky miliónů let (vážky, stonožky, latimérie, želvy, krokodýli aj.). Někteří živočichové se vyvíjejí překotně (v rozmezí několika miliónů let: Darwinovy pěnkavy, rod Homo, pes a další domestikanti).
- Podobně různé je to, zdá se, i u vývoje vzorců chování: některé se nevyvíjejí po dlouhou dobu (právě blanokřídlí), jiné vidíme vyvíjet se on-line (cichlidy v jihoafrických jezerech).
- A podobně i u vývoje lidského sociálního chování.

Evoluce sociálních skupin

- Sociální vztahy mezi jedinci zakládají sociální systémy.
- Sociální systémy se vyvíjejí ze základního dyadického vztahu (pro potřeby páření), přes nehierarchické skupiny k hierarchickým skupinám.
- Hierarchická skupina je patrně umožněna diferenciací sociálních rolí z původního dyadického vztahu (srov. teorii sociálního mozku v první prezentaci).

Evoluce sociálních skupin

- Sociální diferenciace u blanokřídlých je založena na geneticky kódovaném systému tvorby feromonů, který tlumí a upravuje vývoj jedince. Sociální role jsou u včel dány odlišným biologickým vývojem.
- Naproti tomu sociální role obratlovců jsou dány více méně kompeticí jedinců v určitých soubojích (síly, krásy, hlasu, tvorby hnízda apod.). Ani člověk se v tomto ohledu od ostatních tvorů příliš neliší.

SOCIÁLNÍ SKUPINA (SS)

= základní a klíčový termín sociální psychologie

DEF: sociální skupina je soubor jedinců, mezi kterými existuje specifická sociální interakce, a to jak bezprostřední interakce, tak i zprostředkovaná.

SS má schopnost společného jednání = chování členů je podřízeno cílům a normám skupiny.

SOCIÁLNÍ SKUPINA

Hranice některých SS jsou ostré (naše kapela), jiné jsou celkem vágní (národ, resp. stát).

Ovšem každá SS nějak odlišuje ty *uvnitř* a ty *venku*. (*insider x outsider*)

SOCIÁLNÍ SKUPINA

Dle různých kritérií lze vydělit **různé typy SS**:

- velké x **malé** (do cca 30 členů)
- krátkodobé x dlouhodobé
- vysoce organizované (=formální) x málo org. (=neformální)
- s jasnými cíly x s obecnějšími cíly
- lokalizované x rozptýlené
- s automatickým členstvím x s voleným č.
- otevřené x uzavřené
- **referenční sk.** má na jedince vliv, jedinec se k ní vztahuje jako k ideálu či vzoru
- ad.

Jsme členy mnoha SS zároveň!

Agregáty

Ne všechna shromáždění lidí jsou SS:

lidé na autobusové zastávce
lidé na pláži.

Jsou to tzv. **agregáty**. Dav je specifický druh agregátu.

Sociální kategorie

Sociální kategorie je skupina osob, které vykazují jeden či více společných znaků, přičemž mezi těmito osobami neexistuje přímá interakce a komunikace (čili nejsou to SS!). SK jsou výsledkem operacionalizace ve výzkumu. (např. nezletilé děti, studenti, ženy na mateřské dovolené. Členové těchto sociálních kategorií nejednají ve vzájemné shodě a na základě společné komunikace.

Sociální organizace a jejich struktura

Sociální organizace a jejich struktura

Moderní armáda (od raného novověku) – tradiční (od eneolitu, kdy asi vznikl „trojí lid“?), vysoce **formální**, dlouhodobá, velká, s jasnými cíli, uzavřená, s voleným členstvím (krom mobilizace), s úzkou organizační strukturou.

Srov. typickou armádní hierarchii s názvy hodností, s rozdílnými znaky na uniformě, vlastní ubytování, vlastní ceremonie, dokonce i vlastní právo! – toť zesílené znaky každé SS.

Jiné příklady archaických organizací: státní správa (římská), církevní řády, stavební hutě, cechy, zednářské lóže atd.
Dnes: moderní výrobní organizace. (srov. nárůst velikosti továren od poloviny 19. stol do současnosti).

